

Kitaabka Daanyeel - Lambar Kow iyo Soddon

Digniinta Fasiraadda Daanyeel ee Maanta: Digniinta Ameerika

Jeff Pippenger

2023-12-26

Qoraalkii derbiga ku qornaa, iyo fasiraaddii Daanyeel u sameeyey Beelshaasar, waxay ka dhigan yihiin ku dhawaaqiddii ugu dambaysay ee ka dhanka ahayd labadaba geeska jamhuuriga ah ee riddowday iyo geeska Protestanka ah ee riddowday ee Maraykanka. Taariikhdiis bilowga ahayd ee aabbayaashii aasaasay Maraykanka iyo hormuudyadiis Adventism-ka labadaba si cad baa loo diiwaangeliyey, hase yeeshee casharradiis iyo digninihiis ku dhex jiray waxaa la dhinac maray intii lagu jiray “afar fac”. Beelshaasar si qumman ayuu u metelaa runtaan.

Looma baahna in la qeexo muddo waqti oo sax ah si loo go’amiyo waxa jiil lagu tilmaami karo, waayo Erayga Ilaah marna ma fashilmo, wuxuuna si toos ah u sheegayaa in jiilka afraad uu yahay marka Ilaah xiro xisaabta quruumaha ku caasiyoobay doonistiisa uu muujiyey.

Markaasaa Ilaah erayadan oo dhan ku hadlay, isagoo leh, Anigu waxaan ahay Rabbiga Ilaahaaga ah, kan kaa soo bixiyey dalkii Masar, gurigii addoonsiga. Ilaahyo kale igama hor yeelan doontid. Ha samaysan sanam xardhan, ama ekaan wax kasta oo samada sare ku jira, ama dhulka hoose ku jira, ama biyaha dhulka ka hooseeya ku jira; hana u sujuudin, hana u adeegin; waayo, aniga oo ah Rabbiga Ilaahaaga ah waxaan ahay Ilaah masayr badan, oo xumaanta aabbayaasha ku ciqaaba carruurta tan iyo farcanka saddexaad iyo afraad ee kuwa i neceb; oo naxariis u muujiya kumanyaalka kuwa i jecel oo amarradayda xajiya. Baxniintii 20:1.

Jiilka ugu dambaysa, sidaas darteedna “jiilka afraad” ee nebinnimada ee Israa’iiltii qadiimiga ahayd, labadaba Yooxanaa Baabtiisaha iyo Masiixuba waxay jiilkaas u aqoonsadeen inuu yahay jiil jilbisyo ah.

Dhal jilbisyooyin yahow, sidee baad wanaag ugu hadli kartaan idinkoo shar ah? Waayo, afku wuxuu ku hadlaa waxa qalbiga ka buuxa. Ninka wanaagsan wuxuu khasnadda wanaagsan ee qalbigiisa kala soo baxaa waxyaalo wanaagsan; ninka sharka ahna wuxuu khasnadda sharka ah kala soo baxaa waxyaalo shar ah. Laakiin waxaan idinku leeyahay, Eray kasta oo aan micne lahayn oo dadku ku hadlaan, maalinta xisaabta ayay uga jawaabi doonaan. Waayo, erayadaada ayaa lagugu xaq ka dhigi doonaa, erayadaada ayaadna ku xukunsami doontaa. Matayos 12:34-37.

Jiilka ugu dambaysa ee bahalka dhulka, wuxuu u hadlaa sida masduulaagii (abeeso sun leh). Laga bilaabo 1863, ilaa iyo sharciga Axadda, geeska Jamhuuriga ah wuxuu ka leexday Dastuurka Maraykanka. Barakooyinkii Ilaah ku mannaystay quruunta ayaa qalbiyadiis muwaadiniinta iyo hoggaamiyeyaasha ka jeediyey mas’uuliyaddoodii ahayd inay ilaaliyaan mabaadi’da soo saaray hodantinimada iyo barwaaqada ay ku naaloonayeen; waxayna illoobeen dhiirrigelintii hagaysay aabbayaashii aasaaska markii ay diyaarinayeen dukumentiga quduuska ah ee soo saaray

hodantinimada iyo barwaaqadaas, taas oo dabadeed ay u oggolaadeen inay iyaga sasabto. Ma aha oo keliya inay illoobeen ujeeddadii dukumentiga quduuska ah, balse waxay kaloo illoobeen mas'uuliyaddoodii ahayd inay dhawraan mabaadi'da ku dhex jirta dukumentigaas.

Laga bilaabo 1863 ilaa laga gaadhayo sharciga Axadda, geeska runta ah ee Protestant-ka (Adventism) wuu ka leexday xaqiiqooyinkii aasaaska u ahaa ee Ilaah ku dhisay adeegiddii William Miller. Barakooyinkii Ilaah ku mannaaystay Adventism waxay qalbiyada muwaadiniinta iyo hoggaamiyeyaasha ka jeediyeen masuuliyaddoodii ahayd inay ilaaliyaan mabaadi'dii dhaliisay hodantinimada ruuxiga ah ee ay ku soo raaxaysteen, waxayna illoobeen ujeeddadii hormuudkii hore ee ku aaddanayd soo saarista fariinta lagu matalay labada shax ee quduuska ah, taas oo loogu talagalay in lagu dhiso hodantinimada nebiyadeed ee ay ahayd inay dhawraan oo ku dhawaaqaan.

Markii Rabbigu axdi la galay reer binu Israa'iil ee hore Buur Siinay dusheedii, wuxuu bixiyey laba loox oo quduus ah oo ay ku qornaayeen tobankiisii qaynuun, kuwaas oo loo asteeyey inay calaamad u ahaadaan xiriirka axdiga ee isaga iyo dadkiisa ka dhexeeya. Markuu dejiyey iidaaha sannadlaha ah, wuxuu amray in maalinta Bentakostiga la keeno qurbaan ka kooban laba kibisood oo kor loo qaado. Qurbaanka ruxidda ee labada kibisood wuxuu ahaa qurbaanka keliya ee adeegga meesha quduuska ah ee la doonayey in khamiir (astaanta dembiga aadanaha, xumaanta, sharnimada, iyo munaafaqnimada) lagu daro diyaargarowgiisa.

Faankiinnu ma wanaagsana. Miyaynaan ogayn in khamiir yaru uu cajiinka oo dhan khamiiriyo? Haddaba ka bixiya khamiirkii hore, si aad u ahaataan cajiin cusub, sida aad tihiin kuwa aan khamiirka lahayn. Waayo Masiixii, Kormariddii inoo ahayd, ayaa inoo loo allabayay. Sidaas daraaddeed aynu iidda u dhawrno, innagoo aan ku dhawrayn khamiirkii hore, ama khamiirka xumaanta iyo shararka, laakiinse kibista aan khamiirka lahayn ee daacadnimada iyo runta. 1 Korintos 5:6-8.

Isla markaasna, markii ay isu soo urureen dad aan la tirin karin, ilaa ay isu tumanayeen, ayuu bilaabay inuu xertiisii marka hore ku yidhaahdo, Iska jira khamiirka Farrisiinta, kaas oo ah munaafaqnimo. Luukos 12:1.

Labadii kibisood ee ruxruxidda ahaan kor loo qaaday qurbaan ahaan, waxay ahaayeen astaan calanka ah ee boqolka iyo afar iyo afartan kun, kuwaas oo, in kastoo ay dembilayaal ahaayeen, haddana xoogga Ilaah ku sifaysteen khamiirkoodii xumaanta, sharnimada, iyo munaafaqnimada. Khamiirka ku jiray kibsooyinka wuxuu matalayay dadka (dembilayaasha), kuwaas oo dembiga kaga adkaaday habka daahirinta ee lagu matalay in lagu "dubay" dabka foornada ee malaa'igta axdiga ee ku xusan Malaakii cutubka saddexaad. Kibsooyinkuna sidoo kale waxay matalayeen "kibista samada", waayo, markii la bixinayay, waxay ahayd in ruxruxid ahaan kor loogu qaado xagga samada.

Maalintii Bentekoste, markii rumoobiddii tusaalaha labada kibisood ee sannad kasta lagu bixin jiray iidda Bentekoste ay timid, xertii Masiixu waxay bilaabeen hawshii ay koox kale (kibistii labaad) uga yeedhayeen dunida quruumaha. Markaas waxaa jiri lahaa laba kibisood oo labaduba dembi (khamiir) laga daahiriyeeyey.

Labadii loox ee Tobanka Amar waxay noqdeen astaanta xidhiidhka axdiga ee Israa'iiltii hore, labadii kibsood ee ruxruxaanna waxay matalaan xidhiidhka axdiga ee kaniisaddii Masiixiyiinta hore. Bilowgii taariikhda bahalka dhulka, labadii loox ee quduuska ahaa ee Xabaquuq waxaa loo bixiyey inay noqdaan astaanta xidhiidhka axdiga ee Israa'iilka casriga ah, geeska Protestant-ka runta ah, sida dastuurka quduuska ah loogu bixiyey geeska Jamhuuriga. Rabbigu haatan wuxuu u yeedhayaa boqolka iyo afar iyo afartan kun inay u istaagaan sidii ciidan xoog badan, oo markay sidaan yeelaanna, waxaa kor loo qaadi doonaa sidii qurbaan ruxruxid ah (calan) marka lagu tuuro foornada toddoba jeer ka sii kulayl badan.

Calankaasu wuxuu matalaa sharciga Tobanka Amar, wuxuuna kaloo matalaa kuwa ku socda dabka foornada iyadoo Kibista nool ee Samadu garab taagan tahay, iyo weliba kuwa adkeeya waxbarista aasaasiga ah ee lagu calaamadeeyey labada loox ee quduuska ah ee Xabaquuq. Astaamahaas oo dhammu waxaa lagu matalayaa labada markhaati ee Muujintii cutubka kow iyo tobnaad.

Xukunkii Belshasar wuxuu matalaa markhaatiga ka geesta ah labada gees ee bahalka dhulka. Wakhtiga xukunkaas, waxaa jirtay hal naag (kaniisad), oo garanaysay in ninka keliya ee boqortooyada ku jiray ee aqoonsan kari lahaa oo fasiri kari lahaa qoraalka gacanta uu ahaa Daanyeel.

Oo waxaan kaa maqlay inaad fasiraado samayn karto oo aad shakiga furfuri karto; haddaba haddii aad qorniinka akhriyi karto oo aad ii ogeysiin karto fasirkiisa, waxaa lagu huwin doonaa guduud, silsilad dahab ahna qoorta ayaa lagu gelin doonaa, oo waxaad ahaan doontaa taliyaha saddexaad ee boqortooyada. Markaasaa Daanyeel u jawaabay oo boqorka hortiisa ku yidhi, Hadiyadahaagu ha kuu ahaadeen adiga, abaalgudkaagana mid kale sii; hase ahaatee, anigu boqorka ayaan u akhrin doonaa qorniinka, oo waxaan isaga ogeysiin doonaa fasirkiisa.

Boqorow, Ilaaha ugu sarreeya wuxuu Nebukadnesar oo ah aabbahaa siiyey boqortooyo, haybad, ammaan, iyo sharaf. Haybadda uu isaga siiyey aawadeedna, dadyowga oo dhan, quruumaha, iyo afafku way ka gariireen oo ka cabsadeen hortiisa; kii uu doonona wuu dili jiray, kii uu doonona wuu sii dayn jiray, kii uu doonona wuu sarreyn jiray, kii uu doonona wuu hoos dhigi jiray. Laakiinse markii qalbigiisu kor isu qaaday, oo maankiisiina kibir ku adkaaday, carshigiisii boqornimo waa laga dejiyey, oo ammaantiisiina waa laga qaaday. Oo waxaa laga eryay binu-aadmiga; qalbigiisiina waxaa laga dhigay sidii kan dugaagga, hoygiisiina wuxuu la jiray dameeraha duurka; caws bay u quudin jireen sidii dibiyada oo kale, jidhkiisiina waxaa qoyn jiray sayaxa samada, ilaa uu gartay in Ilaaha ugu sarreeyaa ka taliyo boqortooyada dadka, oo uu ka dul dhigo kan uu doonayo.

Adiguna wiilkiisii, Boqor Belshaasarow, qalbigaagana ma aadad is-hoosaysiin, in kastoo aad waxyaalahan oo dhan ogayd; laakiinse waxaad iska sarraysiisay Rabbiga samada; weelashii gurigiisana waa lagu keenay adiga hortiisa, oo adiga, iyo amiirradaadii, iyo naagahaagii, iyo kuwaagii addoommahaaga dumar ahuba, khamri baad kaga cabteen; oo waxaad ammaanteen ilaahyada lacagta, iyo dahabka, iyo naxaasta, iyo birta, iyo qoryaha, iyo dhagaxa, kuwaas oo aan waxba arkin, oo aan waxba maqlin, oo aan waxba garanayn; laakiin Ilaaha neeftaadu gacantiisa ku jirto, oo jidadkaaga oo dhammuna ay isaga leeyihiin, ma aadad maamuusin. Markaasaa qaybtii gacanta isaga xaggiisa laga soo diray; oo qorniinkanna waa la qoray. Oo

kanu waa qorniinkii la qoray, MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN. Oo waxanuna waa fasirkii arrinta: MENE; Ilaah wuxuu tiriyey boqortooyadaadii, wuuna dhammeeyey. TEKEL; Waxaa lagugu miisaamay miisaannada, oo waxaa lagaa helay wax ka dhiman. PERES; Boqortooyadaadii waa la qaybsaday, oo waxaa la siiyey reer Maaday iyo reer Faaris.

Markaasaa Belshaasar amray, oo waxay Daanyeel u huwiyeen dhar guduudan, silsilad dahab ahna qoortiisa ayay surreen, oo isaga waxay ka dhex naadiyeen in uu boqortooyada ka noqon doono taliyaha saddexaad. Habeenkaas ayaa la dilay Belshaasar oo ahaa boqorkii reer Kaldaiin. Daa'uus kii reer Maadayna boqortooyadii buu qabsaday, isagoo ku dhowaad laba iyo lixdan jir ah. Daanyeel 5:16–31.

Marka sharciga Axadda ee Maraykanka la dhaqan geliyo, koobka dembiga iyo koobka wakhtiga tijaabada ahi way buuxsami doonaan, qaran ahaan iyo geeska Jamhuuriga ee riddada galay iyo geeska Protestant-ka ee riddada galayba, waayo Ilaah wuxuu “tiriyey” (boqortooyadii lixaad), “wuuna dhammeeyey.” Labada geesba iyo qarankuba waxay ahaan doonaan kuwo “miisaannada lagu miisaamay” (ee xukunka ka socda meesha quduuska ah) “oo laga helay inay dhiman yihiin.” Markaas Maraykanku wuxuu noqon doonaa mid “la qaybin doono,” iyadoo dagaal sokeeye iyo kelitalisnimo ay ka dhalanayaan, dabadeedna waxaa loo gacan gelin doonaa boqortooyooyinka toddobaad iyo siddeedaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah.

Rabbiigu reer Amor wuxuu ka yidhi: “Qarniga afraad ayay mar kale halkan ku soo noqon doonaan, waayo xumaantii reer Amor weli ma ayan buuxsamin.” In kasta oo quruuntani ay caan ku ahayd sanamcaabudkeeda iyo xumaanteeda, haddana weli ma ayan buuxin koobkii xumaanteeda, oo Ilaahna amar uma bixin lahaa baabba’geeda dhammaystiran. Dadku waa inay arkaan xoogga Ilaah oo si muuqata loo muujiyey, si aanay cudurdaar u yeelan. Abuuraha naxariista badan leh wuxuu raalli ka ahaa inuu u dulqaato xumaantooda ilaa qarniga afraad. Markaas, haddii aan wax isbeddel ah oo wanaag u janjeedha la arag, xukumadiisu way ku soo degi lahaayeen.

“Ilaaha aan xad lahayni weli si aan gef lahayn ayuu xisaab ula hayaa quruumaha oo dhan. Inta naxariistiisa la bixinayo iyadoo loo marayo baaqyo towbadkeen ah, xisaabtani way furnaan doontaa; laakiinse marka tirooyinku gaadhaan xaddi cayiman oo Ilaah dejiyey, adeegga cadhadiisu wuu bilaabmaa. Xisaabtu way xidhaysaa. Dulqaadka rabbaanigu wuu joogsadaa. Mar dambe looma baryayo naxariis iyaga daraaddood.

Nebigu, isagoo qarniyada hoos u eegaya, ayaa wakhtigan lagu soo bandhigay araggiisa hortiisa. Quruumaha wakhtigan jooga waxay ahaayeen kuwii helay naxariiso aan hore loo arag. Kuwa ugu qaalisan ee barakooyinka samada ayaa la siiyey; hase ahaatee, kibir kordhay, damac, sanamcaabudid, quudhsiga Ilaah, iyo mahadnaq-xumo liidata ayaa iyaga lagu qoran yahay. Si degdeg ah ayay xisaabtooda Ilaah ula xidhayaan.

“Laakiin waxa iga dhiga inaan gariiro waa xaqiiqada ah in kuwii helay iftiinka iyo mudnaanta ugu weyn ay ku wasakhoobeen xumaanta baahsan. Iyagoo ay saameeyeen kuwa xaqdarrada ah ee ku xeeran, dad badan, xataa kuwo ka mid ah kuwa runta qirta, way qabowdeen oo waxaa hoos u jiiday qulqulka xooggan ee sharka. Yasidda guud ee lagu sameeyo cibaado run ah iyo quduusnimo waxay kuwa aan si dhow ula midoobin Ilaah u horseeddaa inay lumiyaan

xurmadii ay u hayeen sharcigiisa. Haddii ay iftiinka raaci lahaayeen oo ay runta qalbiga ka addeeci lahaayeen, sharcigan quduuska ah wuxuu ula ekaan lahaa mid kasii qaalisan iyaga marka sidaas loo quudhsado oo dhinac loo dhigo. Sida ixtiraam-darrada loo muujiyo sharciga Ilaah ay u sii muuqato, xariiqda kala-soocidda u dhexaysa kuwa dhawra iyo dunidu way sii caddaataa. Jacaylka loo qabo amarrada rabbaaniga ah wuxuu ku kordhaa koox, si la mid ah sida quudhsigooda ugu kordho koox kale.”

“Qalalaasuhu si degdeg ah ayuu u soo dhowaanayaa. Tirooyinka si xawli ah u kordhaya waxay muujinayaan in wakhtigii booqashada Ilaah ku dhowaaday inuu yimaado. In kasta oo uu ka cagojiidayo inuu ciqaabo, haddana wuu ciqaabi doonaa, oo taasna si dhakhso ah. Kuwii iftiinka ku socda waxay arki doonaan calaamadaha khatarta soo dhowaanaysa; laakiin looma aha inay aamusnaan ku fadhiistaan, iyagoo aan dan ka lahayn oo sugaya halaagga, kuna qalbiqaboojinaya naftooda rumaysadka ah in Ilaah dadkiisa dabooli doono maalinta booqashada. Sidaas ma aha haba yaraatee. Waa inay gartaan in waajibkoodu yahay inay si dadaal leh ugu hawlgalaan badbaadinta kuwa kale, iyagoo rumaysad xoog leh ku eegaya Ilaah si uu u caawiyo. ‘Baryada kulul oo waxtar leh ee nin xaq ah wax badan bay tarto.’”

Khamiirkii cibaadadu gebi ahaanba ma lumin awooddiisii. Waqtiga ay khatarta iyo niyad-jabka kiniisaddu ugu weyn yihiin, kooxda yar ee iftiinka ku taagan waxay u taahayaan oo u ooyayaan karaahiyada lagu sameeyo dalka gudihiiisa. Laakiin si gaar ah ayaa baryadoodu ugu kici doonaan kiniisadda aawadeed, maxaa yeelay xubnaheedu waxay u dhaqmayaan sida dunidu u dhaqanto.

“Baryadan qotada dheer ee kuwaas daacadda ah ee tiro yar ma noqon doonaan kuwo aan micne lahayn. Marka Rabbigu u soo baxo sidii aargude, wuxuu kaloo u iman doonaa sidii ilaaliye dhammaan kuwa iimaanka ku xajistay daahirmadiisa oo naftooda ka dhawray wasakhawga dunida. Waa wakhtigan in Ilaah ballanqaaday inuu u aargudi doono kuwa uu doortay oo habeen iyo maalinba isaga u qayshada, in kastoo uu muddo dheer u samirayo.”

Amarku waa kan: “Dhex mara magaalada, xagga dhexe ee Yerusaaalem dhexdeeda, oo calaamad ku saara foodaha ragga taahaya oo u ooyaya karaahiyooyinka oo dhan ee dhexdeeda lagu sameeyo.” Kuwan taahaya oo ooyaya waxay hayeen oo faafinayeen erayadii nolosha; way canaanteen, la taliyeen, oo baryeen. Qaar ka mid ah kuwii Ilaah sharaftiisa wax u dhimayay way toobad keeneen oo qalbiyadoodii ayay hortiiisa ku hoosaysiiyeen. Laakiinse ammaantii Rabbigu way ka tagtay Israa’iil; in kastoo qaar badan ay weli sii wadeen qaababka diinta, haddana xooggiisii iyo joogitaankiisii way ka maqnaayeen.” Testimonies, volume 5, 208–210.

Kuwii uu Daanyeel metelayay markii uu hor taagnaa Belshaasar, oo yaqaan “Mustaqbalka Ameerika,” markaas waxay heli doonaan Daanyeel “khamiiskiisii guduudnaa,” “silsilad dahab ah” ayaa qoortooda loo suri doonaa, waxaana lagu dhawaaqi doonaa inay yihiin “taliyaha saddexaad ee boqortooyada.” Guduudku waa calaamadda iyo midabka curadka, kuwa hela qayb labanlaab ah oo ka mid ah dhaxalka Aabbaha, kuwaas oo ah boqol iyo afar iyo afartan kun.

Kuwanu waa kuwa aan dumarka la wasakhayn; waayo, waa bikrado. Kuwanu waa kuwa Wanka raaca meel kastoo uu tago. Kuwanu waxaa laga soo furtay dadka dhexdiisa, iyagoo ah midhaha ugu horreeya oo loo bixiyey Ilaah iyo Wanka. Muujintii 14:4.

Labada kibsood ee calan ahaan loo taago, waa curadka (midhaha ugu horreeya) kan xarig guduudan gacantooda lagu xidhay.

Oo waxay noqotay, markay foolanaysay, in kii midkood gacantiisii soo bixiyey; markaasay umulisadii qaadday oo xarig guduudan gacantiisa ugu xidhay, iyadoo leh, Kanu baa marka hore soo baxay. Oo waxay noqotay, intuu gacantiisii dib u celiyey, bal eeg, walaalkiis baa soo baxay; markaasay tidhi, Sidee baad jid u furtay? jebintan adigay kugu dul taal; sidaas daraaddeed magiciisii waxaa loo bixiyey Feres. Dabadeedna waxaa soo baxay walaalkiis, kii gacantiisa ku lahaa xariggii guduudnaa; magiciisiiina waxaa loo bixiyey Serax. Bilowgii 38:28–30.

Markii ugu horraysay ee “casaan guduudan” lagu xuso Qorniinka waa markii “Zarah,” oo ah curadkii, magiciisuna ka dhigan yahay ‘iftiin soo baxaya,’ uu markii hore soo baxay, isaga oo ka mid ahaa mataanihii uu Yahuudah dhalay. Hooyadii, Taamaar (tii dhillaysatay), waxay ahayd naagtii wiilkii sharka lahaa ee Yahuudah oo dhintay. Zarah, oo ah ‘iftiinka soo baxaya,’ wuxuu ka yimid qabiilka Yahuudah, waxaana gacantiisa ku xidhnaa dun casaan guduudan ah. “Pharez” macnihiisu waa inuu dillaaco ama jebiyo xayndaabka, wuxuuna u taagan yahay kuwa ka goosta baabbanimada, oo ka soo baxa Baabuloon intii lagu jiray qalalaasaha sharciga Axadda.

“Khadka guduudan” sidoo kale wuxuu ahaa calaamaddii ilaalisay dhilladii Yerixoo, markii magaalada Yerixoo la baabbi’iyey.

Bal eeg, markaynu dalka soo galno, xariggan dunta guduudan ah waxaad ku xidhaysaa daaqadda aad naga soo dejisay; oo aabbahaa, iyo hooyadaa, iyo walaalaha, iyo reerka aabbahaa oo dhanba gurigaaga ayaad ku soo ururinaysaa. Oo waxay ahaan doontaa in ku alla kii ka baxa albaabbada gurigaaga oo jidka gala, dhiiggiisu madaxiisa ayuu saarnaan doonaa, annaguna eedlaawe baannu ahaan doonaa; oo ku alla kii guriga kula jooga, dhiiggiisu madaxayaga ayuu saarnaan doonaa, haddii gacan lagu taago isaga. Laakiinse haddaad arrintayadan sheegto, dhaartii aad nagu dhaarisay waannu ka xor noqon doonaa. Markaasay tidhi, Sida erayadiinnu yihiin ha ahaato. Oo iyana way sii daysay, markaasay tageen; oo iyana xariggii guduudnaa ayay daaqadda ku xidhay. Yashuuca 2:18–21.

Dharkii casaanka ahaa ee Daanyeel wuxuu muujinayaa in markaas uu matalayo boqol iyo afar iyo afartan kun, kuwaas oo ah kan ugu horreeya labada kibisood ee lulidda ah ee kor loo qaado. Sida kibisood oo kale waxay matalaan Kibista samada, kii lagu huwiyey khamiis guduudan hoolka caamka ah intii uu ku sii socday iskutallaabta. Hoolka martiqaadka ee Belshaasaar, kaas oo tusaale u ahaa hoolka caamka ah ee Ciise lagu siiyey khamiis guduudan, waxaa la siiyaa kuwa fahmaya dhibaataada wax yar ka horraysa ee ku jirta “Future for America”.

Markaas askartii taliyaha ayaa Ciise geeyey hoolkii weynaa, oo waxay isugu yeedheen isaga guutadii askarta oo dhan. Oo way dharkiisii ka siibeen, waxayna u geliyeen khamiis guduudan. Matayos 27:27, 28.

Dharka la siiyey kuwa uu Daanyeel matalo waa dharkii xaqnimada Masiixa, kaas oo cad.

Aynu faraxno oo rayraynno, oo isaga maamuusno; waayo, arooskii Wanka waa yimid, afadiisiina way isdiyaarisay. Oo waxaa la siiyey inay huwadato maro wanaagsan oo khafiif ah, daahir ah oo cad; waayo, marada wanaagsan oo khafiifka ahu waa xaqnimada quduusiinta. Muujintii 19:7, 8.

Khaybka la siiyo kuwa loo matalay sidii Daanyeel waa guduud iyo caddaanba; waayo khaybahoodu waxaa lagu maydhay saabuunta nadiifiyaha dharka, oo uu adeegsaday nadiifiyaha lagu sheegay Malaakii cutubka saddexaad, markuu daahirinayo wiilashii Laawi.

Laakiinse yaa adkaysan kara maalinta imaatinkiisa? Oo yaa istaagi doona markuu muuqdo? Waayo, isagu waa sida dabka sifeeyaha, oo kale sida saabuunta dhar maydhaha; Oo isagu wuxuu u fadhiisan doonaa sida mid lacagta sifeeya oo daahiriya; oo wuxuu daahirin doonaa wiilasha Laawi, oo wuxuu u sifeyn doonaa sida dahab iyo sida lacag, si ay Rabbiga ugu bixiyaan qurbaan xaqnimo ku jira. Malaakii 3:2, 3.

Khumaddu waa caddaan, laakiin taasuu waa oo keliya sababta oo ah waxaa lagu maydhay dhiigga guduudan ee Wanka.

Iyo ka yimid Ciise Masiix, oo ah markhaatiga aaminka ah, iyo curadka kuwii dhintay, iyo amiirka boqorrada dhulka. Kan ina jeclaaday oo dembiyadeennii inooga maydhay dhiiggiisii qudhiisa, Oo naga dhigay boqorro iyo wadaaddo Ilaah iyo Aabbihiis u ah; isaga ammaanuu ha u ahaato iyo xukun weligiis iyo weligiis. Aamiin. Muujintii 1:5, 6.

Xusitaanka ugu horreeya ee silsilad dahab ah waxaa la xusaa markii Yuusuf loo magacaabay hoggaanka Masar.

Fircoonna wuxuu Yuusuf ku yidhi, Bal eeg, waxaan kaa dhigay taliye u sarreeya dalka Masar oo dhan. Markaasaa Fircoonna faraantigiisii shaabadda ahaa gacantiisa ka siibay, oo gacanta Yuusuf u geliyey, oo wuxuu u huwiyeey dhar wanaagsan oo maro wanaagsan ah, silsilad dahab ahna qoortiisa ayuu suray; oo wuxuu ka dhigay inuu fuulo gaadhifaraskii labaad oo uu isagu lahaa; oo hortiisa ayay kaga qayliyeen, Jilba joogsada; oo wuxuu ka dhigay taliye u sarreeya dalka Masar oo dhan. Markaasaa Fircoonna faraantigiisii shaabadda ahaa gacantiisa ka siibay, oo gacanta Yuusuf u geliyey, oo wuxuu u huwiyeey dhar wanaagsan oo maro wanaagsan ah, silsilad dahab ahna qoortiisa ayuu suray. Bilowgii 41:41–43.

Sababta Yuusuf Fircoon ugu magacaabay taliye ka sarreeya Masar waxay ahayd in Yuusuf fasiri karay riyadii Fircoon ee ku saabsan “toddoba jeer,” taas oo la xiriirtay neeftii baabbi’isay ee “dabaysha bari.”

Fircoon wuxuu Yuusuf ku yidhi, Riyadaydii, bal eeg, waxaan taagnaa qarka webiga; oo bal eeg, waxaa webigii ka soo baxay toddoba sac oo jidh buuran oo quruxsan, oo waxay daaqayeen cawska doogga ah; oo bal eeg, toddoba sac oo kale ayaa ka daba soo baxay, miskiin ah oo aad u fool xun oo caato ah, kuwaas oo xumaantooda oo kale aanan weligay ku arag dalka Masar oo dhan; oo sacii caatada ahaa oo foolxumaa waxay cuneen toddobadii sac ee hore oo buuranaa; oo markay cuneen dabadeed lama garan karin inay cuneen; laakiinse weli waxay ahaayeen fool xun sidii bilowgii. Sidaas daraaddeed waan toosay. Oo waxaan ku arkay riyadaydii, oo bal eeg, toddoba madax oo hadhuudh ah ayaa ka baxay hal jirid, oo buuxa oo

wanaagsan; oo bal eeg, toddoba madax oo engegay, oo dhuudhuuban, oo dabaysha bari ay gubtay, ayaa iyaga ka daba soo baxay; oo madaxyadii dhuudhuubnaa waxay liqeen toddobadii madax ee wanaagsanaa; oo waxaan taas u sheegay saaxiriintii; laakiinse mid iiga fasiri karaa ma jirin. Markaasaa Yuusuf wuxuu Fircoon ku yidhi, Riyada Fircoon waa mid keliya; Ilaah wuxuu Fircoon tusay waxa uu ku dhow yahay inuu sameeyo. Bilowgii 41:17–25.

Yuusuf wuxuu ku fasisray riyadii Fircoon mabda'a ah "xarriiq korkeed xarriiq," waayo, wuxuu marka hore Fircoon u sheegay in labada riyo ay hal yihiin. Dabadeedna wuxuu fasisray erayga "toddoba," oo lala xiriiriyey "lo'da," iyo "sabuuraadaha hadhuudhka," isagoo u aqoonsaday calaamado. Erayga "toddoba" ee ku jira tuducaas waa isla erayga loo tarjumay "toddoba goor," ee ku jira Laawiyiintii lix iyo labaatan. Yuusuf wuxuu "toddobada" u fasisray inay calaamad u tahay toddoba sannadood, ama laba kun iyo shan boqol iyo labaatan maalmood. Yuusuf iyo Daanyeel labaduba waxay fasisrayeen calaamad ka mid ah "toddobada goor" ee Laawiyiintii lix iyo labaatan.

Riyadii Fircoon, abaarta waxa sababay madaxii hadhuudhka oo "dabaysha bari ku gubtay." Tuducba tuduc, sida Yuusuf si toos ah u adeegsado, "dabaysha bari" waxay tilmaamaysaa in Islaamku yahay waxa soo saara muddada abaarta iyo burburka dhaqaale ee bilaabma marka Yuusuf iyo Daanyeel la siiyo silsiladda dahabka ah, taas oo u taagan kor u qaadista calanka dunida loo taagayo (Masartii Yuusuf), iyo in adhiga kale ee Ilaah looga yeedho Baabuloonkii (Daanyeel).

Labada gees ee Maraykanka waxaa metela dhammaan quwadaha waxsii-sheegidda Kitaabka Quduuska ah ee lagu muujiyey laba quruumood ahaan. Tani waxay ku jiri lahayd Faransiiska, oo waxsii-sheegid ahaan ka kooban Sodom iyo Masar, iyo reer binu Israa'iil oo ka koobnaa boqortooyooyinka woqooyi iyo koonfureed, iyo weliba Boqortooyadii Maado-Faaris. Labada gees ee Maado-Faaris ee ku xusan Daanyeel cutubka siddeedaad waxay tilmaamayaan in mid ka mid ah geesaha boqortooyadu uu soo baxo dambeba.

Markaas ayaan indhahaygii kor u taagay, oo wax arkay, oo bal eeg, webiga hortiisa waxaa taagnaa wan laba gees leh; oo labada geesna way dheeraayeen; laakiinse middood ayaa tii kale ka dheerayd, oo tii ka dheerayd ayaa dambeba soo baxday. Daanyeel 8:3.

Labada gees ee Medo-Faaris waxay matalaan labada gees ee bahalka dhulka, sidaas darteedna mid ka mid ah geesaha bahalka dhulka waa inuu ka dheeraa kan kale oo soo baxaa ugu dambaysta. Wakhtiga dhammaadka ee 1798, taliskii bahalka dhulka ayaa billowday, geeskii Protestantism-kana waxaa loo kaxaystay Buur Karmel oo uu geeyay Eliiyaah nebiga, kaas oo uu matalayay William Miller. Waxaa jiray in la helo loollan muujinaya kala soocidda u dhexaysa nebigii runta ahaa iyo nebigii beenta ahaa, taas oo lagu dhammaystiri lahaa imtixaankii Buur Karmel, kaas oo dhacay laga bilaabo Agoosto 11, 1840 ilaa Oktoobar 22, 1844.

Adventism-ka Millerite si qaddar leh ayaa loogu aqoonsaday inuu yahay nebiga runta ah, isla waqtigaas oo ururradii Protestant-ka ee Maraykanku ay dib ugu noqdeen, oo ay gabdhihii Rooma papal-ka noqdeen. Sannadkii 1863, geeskii Protestant-ka runta ah ee Adventism-ka Millerite wuxuu ku noqday isla wadaagistii Protestantism-ka riddada ah isaga oo dib ugu noqday habkii musuqmaasuqa ahaa ee barashada Kitaabka Quduuska ah ee Protestantism-ka riddada ah, iyagoo bilaabay hawshoodii sii socotay ee ay ku diidayeen farriintii Eliiyaah. Isla muddadaas ayuu

bilaabmay Dagaalkii Sokeeye ee Maraykanka. (Ogow in marka Ruuxa Quduuska ah la diido, markaas ruuxa kale ayaa talada la wareega, dagaalkuna mar walba waa natiijada ka dhalata.) Qaranku markaas wuxuu si dhab ah, siyaasad ahaan iyo nebiyad ahaanba u kala qaybsanaa. Geeska Jamhuuriyadda, laga bilaabo bartaas, wuxuu ku jiri lahaa halgan sii xoogaysanaya oo u dhexeeya laba xisbi siyaasadeed oo waaweyn.

Laga bilaabo 1863, oo ah astaan kala-qaybsanaan ah, waayo sannadkaasu wuxuu ahaa xuddunta dagaalkii sokeeye ee u dhexeeyey Waqooyiga iyo Koonfurta, waxaa soo baxay laba garab siyaasadeed oo geeska Jamhuuriga ah iyo laba garab oo geeska Borotestaanka ah oo ka koobnaa xisbiyada Dimuqraadiga iyo Jamhuuriga, iyo Borotestaanno riddaysan oo xajiya Axadda iyo kuwo xajiya Sabtida. Kala-qaybsanaanta laba-geesoodka ah ee gees kasta waxaa maalmaha Masiixa lagu sii sawiray Saduqiyaanta iyo Farrisiinta. Qayb baa si toos ah u diidday mabaadi'dii aasaaska ahayd, halka qaybta kalena ay qiratay inay taageerayso mabaadi'dii aasaaska ahayd, hase ahaatee ugu dambayntii waxay ku beddeleen caadooyin iyo dhaqammo dad sameeyey.

11-kii Sebtembar, 2001, muddadii imtixaanka ee ekaanshaha bahalka ayaa si nebiyad ah loo bilaabay, waxayna gaadhaa heerkeeda ugu sarreeya xeerka Axadda, ama cashadii sakhraannimada ee Belshaasaar. Xeerka Axaddu waa summadda lagu garto in isku-darka kaniisadda iyo dawladdu si buuxda u bislaaday. Halkaas ayay labada gees ee Jamhuuriyadnimada riddada ah iyo Borotestaannimada riddada ahi ku noqdaan hal gees oo riddaysan, waana markaas Daniel laga dhigo geeska saddexaad, ama taliyaha saddexaad, ama geeska Borotestaanka runta ah ee ugu dambaysta soo baxa oo ka sarreeya, maxaa yeelay waa markaas isaga kor loo qaado sidii calan.

Yuusuf iyo Daanyeel waa isla xariiqdii wax sii sheegidda, waayo xariiqba xariiqda ka dambaysa, nebiyada oo dhammu waxay tilmaamayaan maalmaha ugu dambeeya. Labadooduba waxay garteen “toddobada waqti,” markay arkeen. “Dabaysha bari” ee Islaamku waxay ka soo gelaysaa derbiga hoostiisa, iyagoo Belshaasar iyo Fircoon u bixinaya fasiraaddooda waxa “Mustaqbalka Ameerika” yahay. Waxay xidhan yihiin “khamiiska guduudan” ee xaqnimada Masiixa, kaas oo ah “khamiiska cad” ee sidaas ku noqda dhiigga Masiixa. Waxaa kor loo qaadaa sidii calamad, waxaana loo metelaa sidii taaj ama silsilad dahab ah, markay noqdaan taliyaha saddexaad ee kor u soo baxa oo ugu dambaysta soo baxa.

Waxa aynu ku sii wadi doonnaa Daanyeel cutubka lixaad, maqaalka xiga.

“Habeenkaas ugu dambeeyey ee waallida xun, Belshaasar iyo amiirradiisii waxay buuxiyeen qiyaastii dembigooda iyo dembiga boqortooyada reer Kaldayiin. Gacanta Ilaah ee celisa mar dambe ma ay karin inay ka horjoogsato sharka soo fool leh. Ilaah, isagoo adeegsanaya daryeello badan oo rabbaani ah, wuxuu doonay inuu baro ixtiraamka sharcigiisa. ‘Waxaan bogsiin lahayn Baabuloon,’ ayuu ka sheegay kuwii xukunkoodu hadda samada gaadhayay, ‘laakiinse lama bogsiin.’ Yeremyaah 51:9. Qallooca yaabka leh ee qalbiga aadanaha aawadiis, Ilaah ugu dambayntii wuxuu u arkay inay lagama maarmaan tahay inuu ku dhawaaqo xukunka aan laga noqon karin. Belshaasar waa inuu dhaco, boqortooyadiisuna waa inay u gudubtaa gacmo kale.” Prophets and Kings, 530.